

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain 29 §:n, lukiolain, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 28 ja 35 a §:n, oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain 29 §:n, lukiolain, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 28 ja 35 a §:n, oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta (HE 206/2016 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Matti Sillanmäki, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Elise Virnes, opetus- ja kulttuuriministeriö
- kouluneuvos Ulla Vanttaja, Opetushallitus
- professori Mikael Nygård, Åbo Akademi
- oppilashuollon päällikkö Vesa Nevalainen, Helsingin kaupunki
- kunnanjohtaja Rurik Ahlberg, Mustasaaren kunta
- lakimies Minna Antila, Suomen Kuntaliitto
- puheenjohtaja Hanna Gråsten-Salonen, Koulukuraattorit ry
- kehittämisspäällikkö Nina Lahtinen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- erityisasiantuntija Alpo Heikkinen, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
- hallituksen jäsen, apulaisrehtori Arja Wahlberg-Jauho, Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry.
- puheenjohtaja Annarilla Ahtola, Suomen Psykologiliitto ry
- rehtori Kaj Holmbäck, Suomen Rehtorit ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- oikeusministeriö
- hallitussihteeri Matti Sillanmäki, opetus- ja kulttuuriministeriö
- sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Iltakoulujen Liitto IKLO r.y.

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto
- Suomen Psykologiliitto ry
- Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta peruskoulutuksesta annettua lakia, oppilas- ja opiskelijahuoltolakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Esitys liittyy pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman linjaukseen kuntien lakisääteisten tehtävien sekä niiden toteuttamista ohjaavien velvoitteiden karsimisesta.

Esityksen tarkoituksena on järjestää uudelleen tarkoituksenmukaisella tavalla eräitä koulujen ja oppilaitosten työrauhan ylläpitämiseen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin liittyviä käytänteitä ja velvoitteita. Määräaikaisesta oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa voisi päättää koulutuksen järjestäjän niin päätäessä myös rehtori. Suunnitelmasta, joka koskee oppilaiden ja opiskelijoiden suojaamista kiusaamiselta ja häirinnältä säädettäisiin jatkossa vain oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ehdotetaan kevennettäväksi poistamalla sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä. Lisäksi kunnalle ja koulutuksen järjestäjälle annettaisiin nykyistä laajempaa harkintavaltaa toimintaa koskevien suunnitelmien laatimisen ja ryhmien perustamisen osalta ja kuraattorin kelpoisuusehtoa väljennettäisiin siten, että kelpoinen kuraattorin tehtävään olisi myös henkilö, jolla on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu sosiaalityön aineopinnot.

Aikuisille tarkoitetun lukion oppimäärän mukaan opiskelevien oppimäärä yhdenmukaistettaisiin lukiokoulutuksessa poistamalla velvollisuus järjestää lukiossa taito- ja taideaineet sekä terveystieto niille aikuisten oppimäärän mukaan opiskeleville, jotka ovat aloittaneet lukio-opinnot alle 18-vuotiaana. Tähän liittyen lukion yksikköhintaa koskevaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että yksikköhinta olisi aikuisten oppimäärän mukaan opiskelevien osalta sama ja riippumaton opiskelijan iästä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Aikuisille tarkoitetun lukion oppimäärän mukaan opiskelevien oppimäärän yhdenmukaistamista koskevat säännökset tulisivat voimaan 1 päivänä elokuuta 2017 ja niitä koskeva rahoituslain muutos 1 päivänä tammikuuta 2018.

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksen tarkoituksena on keventää opetustoimen osalta kuntien lakisäätteisiä tehtäviä ja velvoitteita hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Sivistysvaliokunta pitää hyvänä, että rinnakkaista ja selkeästi tarpeettomaksi tullutta sääntelyä puretaan erityisesti silloin, kun se aiheuttaa päällekkäistä työtä ilman lisäarvoa.

Valiokunta toteaa, että säännösten purkamisen seurausten hahmottamiseksi on tärkeää, että ehdotusten vaikutukset arvioidaan ja tuodaan esille. Hallituksen esityksessä on kuvattu monipuolisesti arviot sen taloudellisista vaikutuksista. Lakiehdotus vaikuttaa lapsiin ja nuoriin monin tavoin, joita perusteluissa on arvioitu varsin kattavasti lukuun ottamatta opiskelijan määräaikaista erottamista koskevan toimivallan muutosehdotusta. Sen vaikutus opiskelijoiden oikeusturvan kannalta on jäänyt kuvaamatta.

Asiantuntijakuulemisessa tuli esille, että hallituksen esityksessä olisi ollut hyvä käsitellä sitä, miten valmisteilla olevat merkittävät muutokset, kuten maakunta- ja sote-uudistus, tulevat vaikuttamaan esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuoltoon. Valiokunta tunnistaa tarpeen, mutta toteaa, että vielä valmisteluvaiheessa olevien asioiden vaikutusten arvioiminen yksittäisiin uudistuksiin nähdessä on hankalaa. Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että maakunta- ja sote-uudistuksessa huolehditaan siitä, että oppilaita ja opiskelijoita koskevien palvelujen järjestämisen sujuvuus turvataan. Esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen keskeinen tarkoitus on tukea opiskelukykyä. Jos palvelut etäännyvät kohteestaan, vaarana on menettää mahdollisuus oikea-aikaiseen ja tehokkaaseen tukemiseen. Kuraattorin ja psykologin mahdollisuudet toimia yksittäisen oppilaan tai opiskelijan lisäksi koko yhteisön tukena edellyttää, että he voivat toimia osana koulua tai oppilaitosta. Valiokunta katsoo, että oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologipalvelujen tulee pysyä kouluissa ja oppilaitoksissa lähellä oppilaita ja opiskelijoita.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Sivistysvaliokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Toimivalta opiskelijan määräaikaisessa erottamisessa

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa koulutuksen järjestäjä voi päätöksellään antaa opiskelijan määräaikaista erottamista koskevan toimivallan rehtorille. Muussa tapauksessa toimivalta on monijäsenisellä toimielimellä. Tarkoitus on keventää hallintomenettelyä ja mahdollistaa asian nopea käsittely. Tästä on arvioitu tulevan n. 0,12 miljoonan euron säästö.

Valiokunta toteaa, että säännösmuutoksen tavoite keventää ja nopeuttaa määräaikaisen erottamisen menettelyä on tarpeellinen. Erottamiseen johtaneet tilanteet voivat olla sellaisia, että oppilaitoksen turvallisuuden varmistamisen vuoksi erottamiset on tarpeen käsitellä nopeasti. Kun päätösvalta on toimielimellä, jo sen koolle saaminen on päätöksentekoa hidastava tekijä. Valiokunta

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksella muutetaan vakiintunutta tulkintaa siitä, että opiskelijan määräaikainen erottaminen on hallinnollisen pakon käyttöä, koska sillä puututaan merkittävästi yksilön oikeuksiin. Toimivaltaa koskevan käytännön muuttaminen on siten opiskelijan oikeusturvan kannalta ongelmallinen. Valiokunta ehdottaa rehtorille siirrettävän toimivallan rajamista yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevällä tavalla.

Valiokunta kiinnittää huomiota kurinpitomenettelyihin perusopetuksessa, mihin nyt käsiteltävänä olevassa ehdotuksessa ei puututa. Lainsäädännössä on erilaisia mahdollisuuksia puuttua oppilaiden epäasialliseen käyttäytymiseen, mutta asiantuntijakuulemisessa tuli esille, että ne eivät riittävästi vastaa nykyisiin tarpeisiin. (*Valiokunnan lausumaehdotus*)

Kuraattorin kelpoisuusvaatimukset ja opiskeluhuollon velvoitteiden keventäminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan opiskeluhuollon kuraattorin kelpoisuusvaatimuksen väljentämistä nykyisestä. Valiokunta pitää tavoitetta hyvänä. Nykyisen kelpoisuusvaatimuksen, vähintään ammattikorkeakoulutasoisen sosiaalialan tutkinnon, on usein katsottu olevan liian kapea-alainen. Sen on katsottu hankaloittavan kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilöstön saamista ja myös vähentävän mahdollisuuksia muodostaa monipuoliseen osaamiseen perustuvaa palvelua.

Asiantuntijakuulemisessa tuli esille, että käytännössä muun soveltuvan tutkinnon suorittaneiden kuraattoreiden osaamisesta on yhtä hyviä kokemuksia kuin vaaditun sosiaalialan koulutuksen saaneiden tekemästä työstä. Monipuolinen osaaminen vahvistaa oppilaille ja opiskelijoille annettavan palvelun kokonaisuutta, kun huolehditaan, että käytettävissä on sitä ammattitaitoa, jota lasten ja nuorten hyvinvoinnin vaikuttava tukeminen edellyttää. Edellä selostetun perusteella valiokunta ehdottaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain 7 §:n 2 momentin muuttamista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kevennettäviksi opiskeluhuoltoon liittyviä lakisäätteisiä velvoitteita. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sisällön yksityiskohtaisesta sääntelystä luovutaan, ja jatkossa suunnitelmaan tulee kirjata opiskeluhuollon toteutuminen kunnan alueella. Suunnitelman tarkistamisen määräajasta säättämisestä luovutaan. Oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien tehtävistä voi jatkossa huolehtia erillisen opiskeluhoitoryhmän sijasta muu tehtävään soveltuva monialainen ryhmä. Lisäksi laista ehdotetaan kumottavaksi säännöksiä, jotka ovat päällekkäisiä terveydenhuollon lainsäädännön kanssa. Valiokunta pitää ehdotuksia hyvinä ja toteaa, että muutoksilla ei vähennetä oppilaiden ja opiskelijoiden palveluja vaan hallinnollista taakkaa ja lisätään mahdollisuuksia tehdä ratkaisuja paikallisiin tarpeisiin sopivalla tavalla.

Suunnitelmavelvollisuuksien keventäminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että perusopetuslaista, lukiolaista ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetusta laista poistetaan järjestäjän velvollisuus tehdä suunnitelma oppilaan tai opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta tai häirinnältä. Vastaavat asiat kirjataan myös oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan, minkä säännöksen ehdotetaan jäävän voimaan.

Oppilaiden ja opiskelijoiden psyykkisen ja fyysisen turvallisuuden varmistaminen on edelleen opetuksen ja koulutuksen järjestäjien lakisäätteinen velvollisuus, vaikka suunnitelmavelvollisuut-

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

ta koskevaa sääntelyä kevennetään. Lakisäätteisten suunnitelmien tarkoituksena on varmistaa, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät huolehtivat siitä, että niiden vastuulla olevien koulujen ja oppilaitosten käytössä on yhteiset toimintaohjeet ongelmien ennalta ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi. Koulutuksen lainsäädäntöön jää myös säännökset velvollisuudesta hyväksyä järjestyssäännöt tai muut määräykset, joilla edistetään koulun tai oppilaitoksen sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Nämä määräykset kattavat osin samoja asioita kuin nyt koulutuksen lainsäädännöstä poistettavaksi ehdotetussa suunnitelmassa.

Valiokunta pitää ehdotuksia päällekkäisten suunnitteluvollisuuksien karsimiseksi hyvinä. Lisäarvoa tuottamattomia toimintoja karsimalla mahdollistetaan resurssien tehokas kohdistaminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että kiusaamis- ja muut ongelmatilanteet saadaan kitkettyä kouluista ja oppilaitoksista. Siinäkin toiminnan suunnitelmallisuus ja ennakoiminen ovat tärkeitä, mutta oleellista on vaikuttaa koulujen ja oppilaitosten toimintaan. Toisten ihmisten arvostamisen ja kunnioittamisen tulee läpäistä koulujen ja oppilaitosten koko toiminta ja olla osa sekä opetusta että kasvatusta. Oppilaitosten ja koulujen johtamisessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että myös nämä asiat näkyvät painokkaasti toiminnan tavoitteita asetettaessa. Tärkeää on, että tuloksia ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan myös näiltä osin.

Aikuisten oppimäärän mukainen lukiokoulutus ja sen rahoitus

Ehdotus muuttaa lukiokoulutuksessa taito- ja taideaineet sekä terveystieto vapaaehtoiseksi oppiaineeksi niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutusta aikuisten oppimäärän mukaan on valiokunnan näkemyksen mukaan hyvä. Ratkaisu mahdollistaa yhdenmukaisen käytännön aikuisille suunnatun opetussuunnitelman mukaisessa koulutuksessa opiskeleville iästä riippumatta.

Nykyisin mainittujen oppiaineiden opiskelu on vapaaehtoista opiskelijoille, jotka ovat aloittaneet opintonsa 18 vuotta täytettyään. Alle 18-vuotiaana lukio-opinnot aloittaneelle mainitut oppiaineet ovat nykyisin pakollisia myös silloin, kun opiskelija opiskelee aikuisille tarkoitetun opetussuunnitelman mukaisesti. Nämä opiskelijat opiskelevat aikuisten oppimäärään kuuluvien 44 pakollisen kurssin lisäksi 4 pakollista kurssia taito- ja taideaineita sekä terveystietoa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että muutoksesta huolimatta myös aikuisille suunnatussa lukiokoulutuksessa säilyy mahdollisuus sekä kannustetaan opiskelijoita taide- ja taitoaineiden sekä terveystiedon opiskeluun. Ne ovat tärkeä osa yleissivistävää koulutusta ja hyvä keino vahvistaa kansalaisten valmiuksia hyvinvoinnin ylläpitämiseen.

Oppiaineiden määrää koskevaan muutosehdotukseen liittyy myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §:n uudistaminen. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että rahoitus ei määräydy opiskelijan iän perusteella, vaan sen perusteella, opiskellaanko nuorten vai aikuisten oppimäärän mukaisessa koulutuksessa. Tämä uudistus on hyvä, koska koulutuksen järjestäjien kustannuksiin vaikuttaa ikää enemmän se, kumman oppimäärän mukaisesti opiskellaan.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

2. lakiehdotus

26 a §. Menettely kurinpitoasiassa ja kurinpitorangeistuksen täytäntöönpano. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus antaa opiskelijan määräaikaista erottamista koskeva päätösvalta rehtorille. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan toimivalta on monijäsenisellä toimielimellä. Se perustuu vakiintuneeseen tulkintaan, että opiskelijan erottaminen on hallinnollisen pakon käyttämistä. Kuntalain (410/2015) 91 §:n 3 momentin ja aikaisemman kuntalain (365/1995) 14 §:n 3 momentin mukaan hallinnollista pakkoa koskeva päätöksenteon toimivalta voidaan antaa vain monijäseniselle toimielimelle, ei yksittäiselle viranhaltijalle. Tämän toimivaltaa koskevan periaatteen on koulutusta koskevan lainsäädännön esitöissä (HE 66/2013 vp ja HE 164/2010 vp) katsottu pätevän myös yksityisissä ja valtion oppilaitoksissa, joissa kuntalaki ei tule sovellettavaksi.

Valiokunta toteaa, että ehdotettua muutosta aikaisemmin omaksuttuun periaatteeseen ei ole hallituksen esityksessä käsitelty. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lainsäädännöstä johtuvaa estettä toimivallan muuttamiselle ehdotetulla tavalla ei ole. Toimivallasta voidaan erityislainsäädännössä säätää kuntalaista ja aikaisemmin vakiintuneesta tulkintakäytännöstä poikkeavasti. Valiokunta huomauttaa, että opiskelijan määräaikaisessa erottamisessa on kuitenkin kyse opiskelijan oikeusturvan kannalta merkittävän toimivallan antamisesta yksittäiselle henkilölle. Erottamisen enimmäisaika on yksi vuosi, joka on pitkä aika pääsääntöisesti kolme vuotta kestävässä koulutuksessa. Ehdotettu ratkaisu johtaa opiskelijan oikeusturvan heikentymiseen, jos päätöksen voi tehdä rehtori yksin. Rehtori ei välttämättä näydyty opiskelijan näkökulmasta puolueettomana osapuolena. Myöskään esteellisyyden toteaminen ei aina tule olemaan helppoa. Opiskelijan oikeusturvan takeena on muutoksenhakumahdollisuus erottamista koskevasta päätöksestä, mutta valiokunta ei pidä hyvänä suuntausta, että opiskelijan oikeusturva varmistetaan käytännössä vasta tuomioistuimessa.

Valiokunta katsoo, että joissakin tilanteissa voi tulla tarve nopeaan määräaikaista erottamista koskevaan päätöksentekoon. Tällöin toimielimen kokoontumisen odottaminen voi olla epätarkoituksemukaista. Tämä voi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteissa, jolloin nopeaa reagoitua tarvitaan kasvatuksellisista tai oppilaitoksen turvallisuuden varmistamiseen liittyvistä syistä. Jos erottamispäätöksen tekeminen menee pitkähkön ajan päähän siihen johtaneesta teosta lukien, sen kasvatuksellinen teho voi menettää merkitystään. Muille opiskelijoille ja oppilaitoksen henkilökunnalle vaaraa tai sen uhkaa aiheuttavan opiskelijan erottaminen pitää voida tehdä nopeasti. Pelkästään näitä tilanteita ajatellen ei kuitenkaan ole perusteltua antaa merkittävää päätösvaltaa yhdelle henkilölle pitkäaikaiseen erottamiseen. Valiokunta katsoo, että nopean päätöksenteon mahdollisuus on tarpeen, mutta se on opiskelijan oikeusturvan vuoksi syytä rajata vuotta lyhyempään aikaan, kolmeen kuukauteen.

Opiskelijalle tulee erottamisen aikana järjestää tarvittava tuki, jolla voidaan auttaa häntä palaamaan opintojen pariin. Valiokunta toteaa, että väkivalta- ja vaaratilanteissa oppilaitoksen käytettävissä on myös mahdollisuus evätä opiskelijan osallistuminen opetukseen enintään kolmen työpäivän ajaksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

Ehdotetulla kolmen kuukauden rajauksella ei todennäköisesti tule juurikaan olemaan vaikutusta hallituksen esityksessä arvioituihin kustannusvaikutuksiin, sillä lähellä lain mukaista erottamisen enimmäisaikaa olevien erottamisten on valiokunnan saaman selvityksen mukaan arvioitu olevan harvinaisia. Tarkkaa tietoa erottamisaikojen pituuksista ei ole saatavilla. Ehdotuksesta aiheutuviin kustannuksiin tosin vaikuttaa myös se, missä määrin koulutuksen järjestäjät tulevat siirtämään toimivaltaa rehtoreille .

3. lakiehdotus

35 a §. Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa. Valiokunta viittaa säännöksen perustelujen osalta edellä lukiolain 26 a §:n perusteluihin ja ehdottaa, että säännökseen tehdään rehtorin toimivaltaa koskeva rajausta lukiolakia koskevaa ehdotusta vastaavasti. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toimivallan muutosta koskevat säännökset poikkeavat toisistaan lukiolain ja ammatillisesta peruskoulutusta koskevan lain ehdotuksissa. Lukiolakia koskevan ehdotuksen mukaan erottamisesta päättää toimielin tai koulutuksen järjestäjän niin päättäessä rehtori. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain säännösehdoituksen mukaan määräaikaisesta erottamisesta ja asuntolasta erottamisesta päättää toimielin, mutta siitä voi päättää myös rehtori. Toimivallanjako rehtorin ja toimielimien välillä jää epäselväksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena on ollut ehdottaa, että toimivallasta säädetään yhdenmukaisesti lukiolaisissa ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa. Valiokunta ehdottaa, että ammatillisesta peruskoulutuksesta annettua säännösehdoitusta selkeytetään näiltä osin.

4. lakiehdotus

7 a §. Opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalvelut. Kuraattorin tehtävästä ei säädetä yksityiskohtaisesti, vaan siitä päättää toiminnan järjestämisestä vastaava kunta tai oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukainen muu järjestäjä. Valiokunta pitää tärkeänä, että kelpoisuusvaatimukset säädetään niin, että ne perustuvat tehtävän osaamisvaatimuksiin. Valiokunta katsoo, että ehdotettu säännös vastaa tähän tarpeeseen nykyistä säännöstä paremmin, mutta se ei turvaa riittävän laajaa rekrytointipohjaa eikä mahdollisuutta monipuolisesta osaamisesta koostuvaan palveluun.

Ehdotuksen mukaan henkilöltä, jolla on soveltuva korkeakoulututkinto, edellytetään lisäksi sosiaalityön aineopintoja. Valiokunta pitää vaatimusta sosiaalityön aineopintojen suorittamisesta kapea-alaisena. Sosiaalialan osaaminen on kuraattorin tehtävässä tärkeää, mutta kuraattoreiden työ on pitkälti ennalta ehkäisevää ja poikkeaa esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöstä, jossa toisin kuin kuraattorin tehtävässä tehdään lapsia ja perheitä koskevia päätöksiä. Siten valiokunta katsoo, että soveltuvan korkeakoulututkinnon lisäksi suoritettavat sosiaalialan aineopinnot antavat hyvät edellytykset kuraattorina toimimiseen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että osaamista voidaan hankkia koulutuksella ja työkokemuksella. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on yleisesti hyväksytty mm. kansallisessa koulutusta koskevassa lainsäädännössä, ja sen merkitystä on korostettu EU:n toimintapolitiikoissa jo pitkän aikaa. Kuraattorin tehtävä on vaativa ja edellyttää soveltuvan alan korkeakoulututkintoa. Sen lisäksi tarvittavan sosiaalialan osaamisen voi saavuttaa alan opinnoilla tai riittävällä

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

alan työkokemuksella. Nykyisin työkokemuksella saatu osaaminen otetaan huomioon esimerkiksi rehtorin kelpoisuusvaatimuksissa (asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, 2 §).

Valiokunta arvioi, että vähintään kahden vuoden työkokemuksella kuraattorin tai vastaavasta sosiaalialan tehtävästä voi saavuttaa kuraattorina toimimisessa tarvittavan sosiaalialan tuntemuksen. Vähintään kahden vuoden työkokemuksen vaatimus noudattaa nykyisen oppilas- ja opiskelijahuoltolain siirtymäsäännöstä (28 §). Sen mukaan kaksi vuotta tai pitempään kuraattorina toimineiden katsotaan voivan jatkaa tehtävässään, vaikka he eivät täytä säädettyä kelpoisuusehtoa. Valiokunta toteaa, että tässä yhteydessä kyseistä siirtymäsäännöstä ei muuteta. Henkilöt, jotka eivät nyt ehdotetun säännösmuutoksen jälkeen saavuta lakisääteistä kelpoisuutta, ovat edelleen kelpoisia tehtävässään siten kuin siitä siirtymäsäännöksessä säädetään.

5. lakiehdotus

24 §. Lukion yksikköhinnat. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen kanssa on samanaikaisesti ollut käsiteltävänä hallituksen esitys opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamiseksi (HE 177/2016 vp ja SiVM 15/2016 vp), jossa myös ehdotetaan muutettavaksi lain 24 §:n 1 momenttia. Tämä aiheuttaa tarpeen tehdä teknisiä korjauksia ehdotettuun säännökseen ja sen johtolauseeseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 206/2016 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 206/2016 vp sisältyvät 2., 3., 4. ja 5. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

perusopetuslain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 29 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1267/2013, seuraavasti:

29 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opetuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen ja kasvatuskeskustelun käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

2.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (629/1998) 7 §:n 2 momentti, 21 §:n 3 momentti ja 26 a §:n 5 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 7 §:n 2 momentti laissa 454/2001 sekä 21 §:n 3 momentti ja 26 a §:n 5 momentti laissa 1268/2013, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

7 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Lukion oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskontoa tai elämäkatsomustietoa, liikuntaa ja muita taito- ja taideaineita sekä terveystietoa. Tässä momentissa mainituissa opinnoissa voi, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille säädetyn oppimäärän mukaan. Koulutuksen järjestäjä voi 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa tämän momentin säännöksistä.

21 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

26 a §

Menettely kurinpitoasiassa ja kurinpitorangaistuksen täytäntöönpano

Oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta ja opiskelusta pidättämisestä sekä kirjallisen varoituksen antamisesta päättää koulutuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin tai koulutuksen järjestäjän niin päättäessä rehtori. Rehtorille voidaan antaa toimivalta päättää korkeintaan 3 kuukautta kestävästä oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa lukiokoulutuksessa aloittaneisiin opiskelijoihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 7 §:n 2 momenttia.

3.

Laki

ammattillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 28 ja 35 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 28 §:n 3 momentti ja 35 a §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 28 §:n 3 momentti laissa 787/2014 ja 35 a §:n 1 momentti laissa 951/2011, seuraavasti:

28 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

35 a §

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää rehtori. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Korkeintaan kolmen kuukauden määräaikaisesta erottamisesta ja asuntolasta erottamisesta voi koulutuksen järjestäjän niin päättäessä päättää myös rehtori. Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimen puheenjohtajan ja muut jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimeen lisäksi opiskelijan työssäoppimispaikan edustajan. Toimielimen puheenjohtajaksi tulee nimetä muu kuin opiskelijoita edustava jäsen. Opiskelijoita edustavan jäsenen tulee olla 15 vuotta täyttänyt. Opiskelijoita edustavalla jäsenellä on läsnäolo- ja puheoikeus toimielimen kokouksessa. Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla. Koulutuksen järjestäjä päättää tarkemmin toimielimen toimintatavoista ja päätöksenteosta. Toimielin voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 8 §:n 2 momentti sekä
muutetaan 7 §:n 2 momentti, 10 ja 12 §, 13 §:n 1 momentti ja 14 §:n 2 momentti seuraavasti:

7 §

Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut

Kuraattorina voi toimia vähintään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö **tai** henkilö, jolla on soveltuva korkeakoulututkinto ja suoritettuna sosiaalialan aineopinnot tai vähintään kahden vuoden työkokemus kuraattorin tai sitä vastaavasta sosiaalialan tehtävästä. Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on oltava sellaisen opiskeluhuollon vastaavan kuraattorin palveluja, joka on sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, sekä psykologin palveluja.

10 §

Opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettävät sosiaali- ja terveyspalvelut erityisoppilaitoksissa

Sen estämättä mitä yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) säädetään, perusopetuslain 7 ja 8 §:ssä tarkoitettu opetuksen järjestäjä, jonka tehtävänä on opetuksen järjestäminen vaikeimmin vammaisille lapsille sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä saavat opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestää opiskelijoilleen terveydenhuollon palveluja. Koulutuksen järjestäjän on tehtävä aluehallintovirastolle ilmoitus, joka sisältää yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettut tiedot. Toiminnasta vastaa koulutuksen järjestäjän nimeämä terveydenhuollon ammattihenkilö, jonka tulee olla mainitussa 4 §:ssä tarkoitettujen lupaviranomaisen hyväksymä.

Sen lisäksi mitä tässä pykälässä säädetään, 1 momentissa mainittujen oppilaitosten opiskelijoilla on oikeus tässä laissa säädettyyn opiskeluhooltoon.

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

12 §

Opiskeluhoolto lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa

Lastensuojelulain (417/2007) 12 §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava, miten kunnan alueella sijaitsevista oppilaitoksista opiskeluhoolto toteutuu.

13 §

Opiskeluhooltosuunnitelma

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen *opiskeluhooltosuunnitelma*. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhooltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen.

14 §

Opiskeluhooltoryhmät

Oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa monialainen *oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä* tai muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä. Oppilaitoskohtaista opiskeluhooltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

5.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 24 §:n 1, 7 ja 9 momentti, sellaisena kuin niistä on 24 §:n 1 momentti laissa /20, seuraavasti:

24 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,21. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 0,65 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Jos opiskelija opiskelee aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, yksikköhinta on 65 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikköhinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa tässä momentissa tarkoitettua yksikköhintaa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään perusteista, joilla lukiolain 20 §:n 4 momentissa tarkoitettua oppiaineen suorittaminen muunnetaan opiskelijamääräksi ja otetaan huomioon tämän pykälän 1 ja 5 momentissa tarkoitettujen aikuisten lukiokoulutuksenmukaisesti opiskelevien opiskelijoiden määrässä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 24 §:n 1 momentissa tarkoitettua lukion yksikköhintaa laskettaessa vuonna 2018 ja 2019 aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen ja aikuisille tarkoitettua lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijamäärinä käytetään opetus- ja kulttuuriministeriön arvioimia opiskelijamääriä.

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee perusopetuksen kurinpitoa selkeyttävät ja vaikuttavuutta lisäävät toimet kevätistuntokauden 2018 loppuun men-

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp

nessä. Ministeriön on syytä harkita muun muassa jälki-istunnon suorittamista osana oppivelvollisuutta sekä perusopetuksen rehtorin oikeutta erottaa oppilas lyhyeksi määräajaksi.

Helsingissä 8.12.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk
varapuheenjohtaja Sanna Lauslahti kok
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Ilkka Kantola sd (osittain)
jäsen Kimmo Kivelä ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Jani Toivola vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp
Vastalause

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta peruskoulutuksesta annettua lakia, oppilas- ja opiskelijahuoltolakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Esitys liittyy pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman linjaukseen, joka koskee kuntien lakisääteisten tehtävien sekä niiden toteuttamista ohjaavien velvoitteiden karsimista. Esityksen tarkoituksena on järjestää uudelleen tarkoituksenmukaisella tavalla eräitä koulujen ja oppilaitosten työrauhan ylläpitämiseen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin liittyviä käytänteitä ja velvoitteita. Määräaikaisesta oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa voisi päättää koulutuksen järjestäjän niin päättäessä myös rehtori. Suunnitelmasta, joka koskee oppilaiden ja opiskelijoiden suojaamista kiusaamiselta ja häirinnältä, säädettäisiin jatkossa vain oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ehdotetaan kevennettäväksi poistamalla sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä. Lisäksi kunnalle ja koulutuksen järjestäjälle annettaisiin nykyistä laajempaa harkintavalttaa toimintaa koskevien suunnitelmien laatimisen ja ryhmien perustamisen osalta ja kuraattorin kelpoisuusehtoa väljennettäisiin siten, että kelpoinen kuraattorin tehtävään olisi myös henkilö, jolla on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu sosiaalityön aineopinnot.

Aikuisille tarkoitetun lukion oppimäärän mukaan opiskelevien oppimäärä yhdenmukaistettaisiin lukiokoulutuksessa poistamalla velvollisuus järjestää lukiossa taito- ja taideaineet sekä terveystieto niille aikuisten oppimäärän mukaan opiskeleville, jotka ovat aloittaneet lukio-opinnot alle 18-vuotiaana. Tähän liittyen lukion yksikköhintaa koskevaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että yksikköhinta olisi aikuisten oppimäärän mukaan opiskelevien osalta sama ja riippumaton opiskelijan iästä.

Kuraattorien kelpoisuusehdot

Kannatamme hallituksen esitystä kuraattorien kelpoisuusehdoista, jonka mukaan kuraattorina voi toimia vähintään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö tai henkilö, joka on suorittanut muun tehtävään soveltuvan korkeakoulututkinnon, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu sosiaalityön aineopinnot. Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on lisäksi oltava sellaisen opiskeluhuollon vastaavan kuraattorin palveluja, joka on sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, sekä psykologin palveluja.

Kuraattorin työ edustaa sosiaalihuollon asiantuntemusta opiskeluhuollon moniammatillisessa työssä. Kuraattorien sosiaalialan osaamisella on tässä työssä keskeinen merkitys. Kuraattorikysymys kytkeytyy hallituksen lasten ja perheiden palvelujen muutosohjelmaan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen, joiden tarkoituksena on muun ohella siirtää painopistettä entistä enemmän ennalta ehkäiseviin palveluihin. Säännöksen muotoilu turvaa myös kuraattoripalvelujen yhtenäisyyttä kuntien välillä.

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp
Vastalause

Kuraattoreina voisi jatkossa toimia esimerkiksi sosiaalitieteilijöitä, kuten sosiaalipsykologeja, sosiologeja sekä kehityspsykologeja (tutkintona valtiotieteen maisteri tai yhteiskuntatieteen maisteri) sekä kasvatustieteilijöitä (tutkintona kasvatustieteen maisteri), edellyttäen, että opintoihin sisältyy tai niiden lisäksi on suoritettu sosiaalityön aineopinnot. Viime kädessä työnantaja arvioisi työntekijän koulutuksen soveltuvuuden tehtävään.

On syytä todeta, että oppilaan perusoikeutta saada laillistetun sosiaalialan ammattihenkilön palveluja ja tietoa sosiaalipalveluista oppilaitoksissa ei saa heikentää. Niin kuraattori kuin vastaava kuraattorikin joutuvat molemmat kohtaamaan vaikeasti oireilevia ja huonoissa olosuhteissa eläviä lapsia ja nuoria. Tämän vuoksi on tärkeää, että jokaisella kuraattorin tehtävissä toimivalla on riittävä kelpoisuus, eli soveltavien korkeakouluopintojen ohella myös sosiaalityön aineopinnot ovat tarpeelliset.

Perusopetuksen kurinpitomenettelyt

Valiokunta kiinnittää mietinnön lausumaehdotuksessaan huomiota kurinpitomenettelyihin perusopetuksessa, asiaan johon nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ei ole otettu kantaa. Lausumaehdotuksessa todetaan: "Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistele perusopetuksen kurinpitoa selkeyttävät ja vaikuttavuutta lisäävät toimet kevälistuntokauden 2018 loppuun mennessä. Ministeriön on syytä harkita muun muassa jälki-istunnon suorittamista osana oppivelvollisuutta sekä perusopetuksen rehtorin oikeutta erottaa oppila lyhyeksi määräajaksi."

Valiokunta toteaa mietinnössään jo toisen asteen osalta, ettei lakiehdotuksessa ole arvioitu määräaikaista erottamista riittävän kattavasti. Sen vaikutus opiskelijoiden oikeusturvan kannalta on jäänyt kuvaamatta. Näin ollen katsomme, ettei tällainen lausumaehdotus, jossa ehdotetaan rehtorille oikeutta oppilaan erottamiseen myös perusasteelle, ole käsiteltävän asiankokonaisuuden yhteydessä millään tavoin tarpeellinen. Asian käsittelyn yhteydessä ei nimenomaan tästä perusopetuksen piirissä olevien oppilaiden erottamiseen liittyvästä asiasta ole kuultu myöskään asiantuntijoita.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Määräaikaisesta erottamisesta päättää opetuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin. Perusopetuksen piirissä oleva oppilas on varsin eri asemassa kuin toisen asteen opiskelija jo oppivelvollisuuden vuoksi. Lisäksi oppilaat ovat nuorempia kuin toisen asteen opiskelijat. On selvää, että oppilaan oikeusturva heikkenee, jos päätöksen voisi tehdä yksin rehtori, joka opiskelijan näkökulmasta ei välttämättä näyttäyty puolueettomana osapuolena. Rehtori on usein kyseisissä tilanteissa ollut jo pitkään mukana tai vähintään tietoisena seikoista, jotka ovat johtaneet kyseiseen kurinpitotoimeen. Asioiden taustojen ymmärtäminen on tärkeää oikean ratkaisun tekemiseksi, mutta monialaisen toimielimen käsittely varmistaa paremmin tilanteen laajan arvioinnin ja puolueettoman päätöksenteon. Ei ole hyväksyttävä suuntaus, että varsinkin perusopetuksen oppilaan oikeusturva varmistettaisiin käytännössä ensisijaisesti tuomioistuimissa.

Määräaikaisessa erottamisessa on kyse merkittävästä asiasta lapsen tulevaisuuden ja oikeusturvan kannalta. Opiskelun keskeytymisellä tai jopa peruskoulun loppuun saattamisen estymisellä

Valiokunnan mietintö SiVM 18/2016 vp
Vastalause

voi olla vakavia seurauksia lapsen tulevaisuuden kannalta. Erottamista ei siten koskaan tulisi tehdä ilman tarkkaa harkintaa ja sen varmistamista, että lapsi saa kaiken tarvittavan tuen ja hoidon, jotta hän voisi osallistua opetukseen ja saada opiskelunsa päätökseen.

Jälki-istunnoista sivistysvaliokunta on aiemmin todennut (SiVM 10/2013 vp): "Perusopetuslain 22 §:ssä säädetään oppilaan arvioinnista. Säännöksen mukaan mm. oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti. Tähän liittyen valiokunta on keskustellut siitä, että lukuvuoden päättyessä oppilaalla voi olla jälki-istuntoja suorittamatta. Valiokunta toteaa, että jälki-istuntojen suorittaminen ei kuulu oppivelvollisuuden suorittamiseen, vaan vain opetus ja opetuksellisten tavoitteiden saavuttamatta jääminen voi olla esteenä seuraavalle luokalle siirtymisessä tai päättötodistuksen saamisessa. Perusopetuksen koko oppimäärän hyväksytysti suorittaneelle oppilaalle annetaan päättötodistus. Tähän todistukseen suorittamattomien jälki-istuntojen merkitseminen voisi olla liian leimaavaa, ja tämä voisi vain lisätä nykyisestä näiden nuorten syrjäytymisvaaraa. Merkintä kuitenkin lisäisi jälki-istunnon tehokkuutta kurinpitotoimeina. Valiokunta katsoo, että lukuvuositodistuksiin suorittamattomista jälki-istunnoista tulisi tehdä merkintä. Opetushallituksen tulee ryhtyä muutoksen tekemistä koskeviin toimenpiteisiin."

Viitaten edellä mainittuun valiokunnan aiempaan lausuntoon ei voida edelleenkään katsoa, että jälki-istuntojen suorittaminen kuuluisi osaksi oppivelvollisuuden suorittamista.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 4. lakiehdotuksen 7 § poistetaan ja

että valiokunnan lausumaehdotus hylätään.

Helsingissä 8.12.2016

Eeva-Johanna Eloranta sd
Jukka Gustafsson sd
Jani Toivola vihr
Ilkka Kantola sd